

Ramme for udmøntningen af kompetenceudviklingsinitiativet i aftalen "Stærke Dagtilbud"

Indhold

1	Indledning	2
1.1	Formål med kompetenceudviklingen	2
1.2	Målgrupper for kompetenceudviklingen	3
1.3	Uddybende om baggrunden for kompetenceudviklingsforløbene: En styrket pædagogisk læreplan og dagtilbudsaftalen "Stærke dagtilbud"	4
1.4	Den pædagogiske læreplan og pejlemærker for realisering som grundlaget for kompetenceudviklingen	4
1.5	Opfølgning på kompetenceudviklingen	7
1.6	Læsevejledning	7
2	Kortere læringsforløb til faglige ledere, faglige fyrtårne og dagplejere	7
2.1	Tværgående krav	7
2.1.1	Krav til indhold	7
2.1.2	Krav til form	8
2.1.3	Krav til kvalitet	9
2.1.4	Anbefalinger til lokale understøttende strukturer	9
2.2	Specifikke krav til de enkelte læringsforløb for hhv. faglige ledere, faglige fyrtårne og dagplejere med en pædagogisk uddannelse	10
2.2.1	Faglige ledere	10
2.2.2	Faglige fyrtårne	10
2.2.3	Dagplejere med en pædagogisk uddannelse	11
3	Diplommoduler til faglige ledere og faglige fyrtårne	11
3.1	Til faglige ledere: Moduler om faglig ledelse med udgangspunkt i den pædagogiske læreplan	12
3.2	Til faglige fyrtårne: Modul om pædagogisk arbejde med udgangspunkt i den pædagogiske læreplan	12
4	Kompetenceudvikling til forvaltningsniveauet (forvaltningschefer, klynge- og områdeledere samt pædagogiske konsulenter)	13
4.1	En læringsdag for forvaltningsniveauet (forvaltningschefer, klynge- og områdeledere samt pædagogiske konsulenter)	13
4.1.1	Formål med forløbet med en læringsdag	13
4.1.2	Krav til forløbene	13

1 Indledning

I juni 2017 blev der vedtaget en politisk aftale "**Stærke dagtilbud – alle børn skal med i fællesskabet**"¹ (herfra "Stærke dagtilbud"), som afsætter 580 mio. kr. til dagtilbudsområdet. Aftalen har bl.a. fokus på at styrke den pædagogiske kvalitet i dagtilbud og vil i den kommende tid blive udmøntet gennem en række forskellige initiativer bl.a. via ny lovgivning, forsøg og kompetenceudvikling.

Aftalen og den kommende nye lovgivning indeholder flere elementer, der vedrører det pædagogiske indhold i den daglige pædagogiske praksis i landets dagtilbud. Aftalen indebærer, at der skal vedtages en udfoldet og **styrket pædagogisk læreplan** som en del af dagtilbudsloven. Den nye pædagogiske læreplan indeholder nye elementer om pædagogisk læringsmiljø, børneperspektiv, leg, evalueringskultur, dannelse og meget andet.

Aftaleparterne (V, K, LA, S, R, DF) er enige om, at lovgivningen skal følges af en række initiativer, der skal styrke fagligheden og ledelsen i landets dagtilbud. Initiativerne skal samtidig understøtte **realiseringen** af indholdet i den nye pædagogiske læreplan, og være praksisnære og vidensbaserede.

Ét af initiativerne, der skal understøtte realiseringen af den pædagogiske læreplan, er **kompetenceudvikling til det pædagogiske personale mv.** Konkret er der med dagtilbudsaftalen afsat 165 mio. kr. til kompetenceudvikling af forskellige målgrupper. Midlerne fordeles til interesserede kommuner efter børnetal gennem en pulje.

Nærværende rammepapir beskriver kravene til de læringsdage og diplommoduler, som kommunerne kan bruge deres puljemidler på, med undtagelse af de puljemidler, der er afsat til PAU, jf. bekendtgørelse og puljevejledning - se Socialstyrelsens hjemmeside for uddybning.

Der udvikles og udbydes læringsdage, i overensstemmelse med nærværende ramme, af professionshøjskolerne. Læringsforløbene kan derudover udbydes af leverandører, der kan tilbyde forløb, som ligger inden for den ramme, som dette dokument beskriver. Professionshøjskolerne udbyder også de diplommoduler, der fremgår af nærværende ramme. I løbet af foråret 2018 vil alle udbydere, der har udvist interesse, fremgå af Socialstyrelsens hjemmeside.

Læringsdage og diplommoduler kan også købes af kommunerne, uden det er finansieret af kompetencemidlerne fra dagtilbudsaftalen.

Initiativet skal ses i sammenhæng med kommunens almindelige ansvar for at sikre kompetenceudvikling af deres medarbejdere samt deres tilsynsforpligtigelse med efterlevelsen af bl.a. dagtilbudsloven.

1.1 Formål med kompetenceudviklingen

Formålene med kompetenceudviklingen er samlet set:

- at øge viden om den styrkede pædagogiske læreplan og færdigheder hos målgrupperne i forhold til at omsætte, aktivere og forankre denne viden i dagtilbuddenes pædagogiske praksis.
- at styrke pædagogisk viden om og færdigheder til at forholde sig analytisk og reflektivt til egen praksis, ud fra den pædagogiske læreplan.

---

¹ <https://www.regeringen.dk/publikationer-og-aftaletekster/aftale-om-dagtilbud-staerke-dagtilbud-alle-boern-skal-med-i-faelles-skabet/>

- at bidrage til, at ny viden og en styrket faglighed forankres, fastholdes, gøres bæredygtig og kontinuerligt videreudvikles i dagtilbud og kommunale forvaltninger, i sammenhæng med lokale udfordringer og behov
- at bidrage til og indgå i kommunernes løbende arbejde med kvalitets- og kompetenceudvikling generelt på dagtilbudsområdet.

1.2 Målgrupper for kompetenceudviklingen

Nærværende ramme beskriver læringsforløb og diplommoduler ift. følgende målgrupper:

1. **Den daglige pædagogiske ledelse**, herunder ledere i daginstitutioner og dagpleje, samt dagplejepædagoger med fagligt ledelsesansvar.
2. **Faglige fyrtårne i daginstitutioner**: Pædagoguddannede medarbejdere fra daginstitutioner, der har eller er tiltænkt en særlig funktion, i forhold til at fremme faglig refleksion og udvikling i daginstitutionen. Det kan fx være medarbejdere, der har en vis erfaring, har stor pædagogisk indsigt inden for et eller flere felter, eller som (sammen med lederen) bidrager systematisk til at fremme pædagogiske processer/forløb i institutionerne. Det er forventningen, at det faglige fyrtårn er en person, der i forvejen har stærke pædagogiske kompetencer og er stærk til at sparre med sine kolleger om faglige problemstillinger. Kompetenceudviklingsforløbene skal være med til at styrke det faglige fyrtårns viden, faglighed og proceskompetencer med henblik på at realisere den pædagogiske læreplan. Det er væsentligt at understrege, at kompetenceudviklingsforløbene, som de er beskrevet her, ikke i sig selv kvalificerer en medarbejder til at være et fagligt fyrtårn.
3. **Forvaltningschefer, klynge- og områdeledere samt pædagogiske konsulenter**, der er ansvarlige for at understøtte kompetenceudvikling og udviklingsstrukturer i dagtilbuddene.
4. **Dagplejere**, der har en pædagoguddannelse eller en pædagogisk assistent-uddannelse (PAU) eller af andre grunde, jf. puljevejledningen, modtager et kortere læringsforløb.

Der kan tilrettelægges læringsforløb af forskelligt omfang til de fire målgrupper. Der kan således tilrettelægges læringsforløb, der bl.a. bygger på diplommoduler og/eller læringsforløb, der bygger på et antal læringsdage. Uanset valg af forløb er det oplagt, at diplommoduler eller læringsdage ikke står alene, men integreres i lokale opgaver og strukturer, fx læringsfællesskaber, tværfaglig sparring eller aktionslæringsforløb på tværs af dagtilbud og forvaltning.

For at sikre størst muligt udbytte af læringsdage og diplommoduler, og bedst mulig kobling til den lokale praksis, opfordres der til, at de rammesatte læringsdage understøttes af lokale strukturer, der bl.a. kunne indeholde et før-, under- og efterforløb. Dette for dels, at de pågældende medarbejdere modtager relevante og lokale problemstillinger til læringsdagene eller diplommodulet, og dels for at fastholde og integrere læringen fra forløbene i den lokale praksis efterfølgende. Dette beskrives nærmere i afsnit 2.1.2. om praksiskobling.

Det er den enkelte kommune, der beslutter, hvordan de konkrete kompetenceudviklingsmidler fordeles mellem de forskellige definerede målgrupper. I forlængelse af det behøver kommunerne ikke fordele midlerne mellem alle de definerede målgrupper, men kan ud fra strategiske overvejelser vælge at prioritere, at der fx fokuseres særligt på nogle af målgrupperne, eller målgrupper fra bestemte distrikter.

Der udvikles forløb målrettet de forskellige målgrupper:

- Der udvikles kompetencegivende diplommoduler og kortere forløb med tre læringsdage til hhv. de pædagogiske ledere og de faglige fyrtårne.
- Der udvikles forløb med tre læringsdage målrettet dagplejere med en pædagogisk uddannelse.
- Der udvikles forløb med én læringsdag med fokus på, hvordan realiseringen af den styrkede pædagogiske læreplan organiseres og forankres via understøttende kommunale strukturer

målrettet forvaltningsniveauet (forvaltningschefer, klynge- og områdeledere samt pædagogiske konsulenter). Denne dag kan evt. integreres i dagene, der tilbydes det øvrige personale.

Kommunerne kan beslutte, at der skal være en integration mellem nogle af læringsdagene for de forskellige målgrupper, så de lærer og arbejder i fællesskab, hvor det er meningsfuldt.

Rammerne for de forskellige læringsforløb uddybes nedenfor.

1.3 Uddybende om baggrunden for kompetenceudviklingsforløbene: En styrket pædagogisk læreplan og dagtilbudsaftalen "Stærke dagtilbud"

Siden 2004 har alle dagtilbud skullet udarbejde og arbejde med pædagogiske læreplaner med udgangspunkt i dagtilbudsloven. I løbet af 2016 er der gennemført et større udviklingsarbejde med fokus på at styrke den pædagogiske læreplan. Evalueringer viste, at både indholdet i og anvendelsen af den pædagogiske læreplan trængte til et eftersyn. Nogle af udfordringerne var:

- Der manglede fælles retning og forståelse – der eksisterede ikke et fælles pædagogisk grundlag eller fælles temabeskrivelser.
- Der var en tendens til at arbejde for isoleret med de enkelte temaer, fremfor at tænke læring bredt og på tværs.
- Læreplanen blev ikke betragtet som et redskab i arbejdet med børn i udsatte positioner.
- Forældresamarbejdet handlede mere om praktiske forhold og konkrete aktiviteter end om børns trivsel og læring.

Videnspersoner, interessenter og praktikere formulerede i fællesskab:

- Et pædagogisk grundlag for dagtilbuddene. Her defineres og udfoldes centrale pædagogiske begreber, principper og værdier, som bør danne rammen for dagtilbuddenes planlægning og udvikling af deres pædagogiske arbejde.
- Seks temabeskrivelser, som beskriver den konkrete tilrettelæggelse af læringsmiljøer med fokus på hhv. kultur, natur, personlig udvikling, social udvikling, krop og kommunikation.
- Brede pædagogiske læringsmål for sammenhængen mellem dagtilbuddenes pædagogiske læringsmiljøer og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

I kølvandet på udviklingen af den nye pædagogiske læreplan indgik regeringen den politiske aftale "Stærke dagtilbud" med DF, S og R. Aftaleparterne bag "Stærke dagtilbud" er enige om, at der skal vedtages en ny pædagogisk læreplan i dagtilbudsloven. De er også enige om, at indholdet i den, skal være i tråd med resultatet af udviklingsarbejdet – dvs. at det skal bygge på det pædagogiske grundlag, temabeskrivelserne og læringsmålene.

I løbet af efteråret 2017 udarbejdes et lovforslag om bl.a. den nye pædagogiske læreplan. Når forslaget vedtages (forventet i starten af 2018), vil det være det bindende grundlag. Parallelt udarbejdes en bekendtgørelse med læreplanstemabeskrivelser og brede pædagogiske mål. Lov og bekendtgørelse forventes at træde i kraft juli 2018.

Udover at indeholde forslaget om, at den nye pædagogiske læreplan tilføjes til dagtilbudsloven, rummer "Stærke dagtilbud" også 23 andre initiativer, som bl.a. har fokus på at implementere den nye pædagogiske læreplan og at udvikle den pædagogiske kvalitet og faglighed i dagtilbuddene, herunder kompetenceudviklingen, som papiret her drejer sig om.

1.4 Den pædagogiske læreplan og pejlemærker for realisering som grundlaget for kompetenceudviklingen

Uanset omfang, målgruppe og design skal alle kompetenceudviklingsforløb, som midlerne fra "Stærke dagtilbud" anvendes til, tage udgangspunkt i indholdet i den styrkede pædagogiske læreplan. Dvs.

det pædagogiske grundlag, temabeskrivelser og læringsmål, som indføres i dagtilbudsloven og bekendtgørelser i 2018. Forløbene skal udvikles og afvikles med udgangspunkt i den pædagogiske forståelse, som den nye læreplan rummer, og de skal have fokus på praksisnært at klæde de forskellige målgrupper på til at arbejde med den nye læreplan, som en pædagogisk integreret tankegang og et konkret værktøj i deres praksis.

Helt centralt i det pædagogiske grundlag står et børnesyn, hvor barnet, barndommen og legen har værdi i sig selv, og hvor barnets perspektiv er centralt. Et andet helt centralt begreb er pædagogisk læringsmiljø, som peger på en pædagogisk tilgang med fokus på kontekst, miljøer, fællesskaber og samspil og en stærk evalueringskultur, der sætter fokus på sammenhængen mellem læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Et pædagogisk læringsmiljø rummer alle typer af situationer – rutinesituationer, planlagte aktiviteter, spontane lege mv. Derfor rummer det pædagogiske grundlag også en forståelse af, at læring sker hele dagen, og at alle typer af situationer bør rammesættes og analyseres af personalet ud fra en pædagogisk intention. Endelig peger den nye læreplan på, at formålet med det pædagogiske arbejde er at understøtte alle børns trivsel, læring udvikling og dannelse. Læring skal forstås bredt. Dvs. at social, personlig, kognitiv og kropslig læring er alle centrale. Det er disse og andre centrale værdier, forståelser og tilgange fra den pædagogiske læreplan, som kompetenceudviklingen skal sætte fokus på.

I efteråret 2017 udviklede et partnerskab bestående af centrale interessenter på området (*Partnerskab om kompetenceudvikling og viden i praksis*) nogle pejlemærker, som sætter en fælles retning for realiseringen af den styrkede pædagogiske læreplan. Pejlemærkerne opsummerer dels, *hvilke elementer* fra den nye pædagogiske læreplan, der bør sættes fokus på, og de peger på, *hvordan* det skal ske. De er således pejlemærker for både indhold og form på initiativer målrettet realiseringen af læreplanen.

Rammepapiret her er udarbejdet med udgangspunkt i pejlemærkerne. Derudover skal alle konkrete kompetenceudviklingsforløb tilrettelægges i overensstemmelse med pejlemærkerne. Det vil sige med den pædagogiske læreplans indhold er fokus og det skal ske i en form, der er praksisrelevant, handlingsunderstøttende, vidensbaseret mv. (se pejlemærkerne nedenfor).

Opsummerende skal dels den nye pædagogiske læreplan, og dels pejlemærkerne for realiseringen af den, være grundlaget for det primære indhold i, og styrende i forhold til, tilrettelæggelsen af alle kompetenceudviklingsforløb, der finansieres af midlerne fra "Stærke Dagtilbud".

PEJLEMÆRKER

DER SÆTTER EN FÆLLES RETNING FOR REALISERINGEN AF DEN STYRKEDE PÆDAGOGISKE LÆREPLAN Gennem kompetenceudvikling, inspirationsmateriale, e-learning, grunduddannelser mv.

PEJLEMÆRKER FOR INDHOLD

Indholdet i viden, læringsforløb mv. skal have fokus på:

- Forskellige elementer i et **pædagogisk læringsmiljø** og samspillet mellem dem:
  - **Processuelle forhold** (kvalitet i interaktioner mellem børnene, mellem personale og barn/børn, forældre, dagens rytme m.v.)
  - **Strukturelle rammer** (fysiske rammer, organisering af tid og personaleressourcer, normering mv.)
  - **Forskellige situationer og interaktioner:** Leg, rutinesituationer, spontant opståede situationer, planlagte aktiviteter og forløb mv.
  - **Bred læringsforståelse**, så børn støttes i at udvikle både sociale, personlige, kropslige og kognitive evner og færdigheder, herunder inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer
  - **Det gode børneliv** med dannelse, børnefællesskaber og børneperspektiv
  - **At alle børn er en del** af læringsmiljøet uanset forudsætninger, herunder børn i udsatte positioner
- **Forældresamarbejde** om børns trivsel, udvikling, dannelse og læring
- **Samarbejde:** Tværfagligt samarbejde, inddragelse af lokalsamfundet og sammenhæng i børnenes liv
- **Faglig pædagogisk ledelse** med fokus på at lede og udvikle pædagogisk praksis i dagtilbuddet ved at understøtte refleksioner og fagligt begrundede valg
- **Evalueringskultur:** En løbende og systematisk beskrivelse (fx foto, observationer mv.), vurdering og analyse af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

For uddybning af begreber: Se Master for en styrket pædagogisk læreplan

PEJLEMÆRKER FOR FORM

Viden, læringsforløb mv. skal formidles eller omsættes på en måde, der:

- Er praksisrelevant. Viden mv. skal kunne anvendes direkte i en lokal kontekst i dagtilbuddet og den enkelte kommune
- Er handlingsunderstøttende
- Understøtter kritisk refleksion og analyse af egen praksis
- Er tilpasset målgrupper – og om muligt afprøvet af de specifikke målgrupper (personale/leder)
- Er tilgængelig
- Er til inspiration
- Er baseret på viden og pædagogisk praksiserfaring
- Understøtter faglig dømmekraft og evnen til at træffe fagligt begrundede valg i den pædagogiske praksis
- Bidrager til, at viden mv. fastholdes og videreudvikles i understøttende strukturer
- Bidrager til bæredygtige organisationer

Der kan være konkrete materialeformater, hvor det blot er enkelte af pejlemærkerne for form, der er meningsfuldt retningsgivende.

Nogle af pejlemærkerne for indhold kan også fungere som pejlemærker for form, fx faglig pædagogisk ledelse.

1.5 Opfølgning på kompetenceudviklingen

Det er væsentligt, at kompetenceudviklingsindsatsen løbende følges, både med fokus på den samlede indsats, og også gerne af den enkelte kommune med fokus på, hvad der fungerer lokalt. Ministeriet forventer at foretage en opfølgning af kompetenceudviklingen med inddragelse af Partnerskabet.

1.6 Læsevejledning

Nedenfor gennemgås rammen for, samt de krav, der stilles til de læringsforløb, som de forskellige målgrupper for kompetenceudviklingen kan deltage i, hvis deres deltagelse skal finansieres af kompetenceudviklingsmidlerne fra "Stærke dagtilbud". Det vil sige, at alle udbydere skal udvikle læringsforløb og/eller -dage, der ligger inden for den beskrevne ramme, og lever op til de konkrete krav. Desuden skal de kommuner, der ønsker at bruge kompetenceudviklingsmidlerne anvende forløb fra udbydere, der lever op til de beskrevne krav, og kommunerne opfordres til at etablere understøttende strukturer, som beskrevet i afsnit 2.1.4. om anbefalinger til lokale understøttende strukturer.

Dokumentet er struktureret på følgende måde:

1. Først beskrives krav til læringsforløb med tre læringsdage målrettet hhv. faglige ledere, faglige fyrtårne og dagplejere med en pædagogisk uddannelse. Herunder beskrives først tværgående krav, der gælder for kortere læringsforløb til alle tre målgrupper, og dernæst specifikke krav til læringsforløb for hver af de tre målgrupper. I afsnittet beskrives samtidig, hvordan det anbefales, at der sættes fokus på lokal forankring gennem forskellige understøttende strukturer.
2. Dernæst beskrives krav til længevarende kompetencegivende diplommoduler målrettet hhv. faglige ledere og faglige fyrtårne.
3. Endelig beskrives rammen for læringsforløb målrettet forvaltningschefer, klynge- og områdeledere samt pædagogiske konsulenter.

2 Kortere læringsforløb til faglige ledere, faglige fyrtårne og dagplejere

2.1 Tværgående krav

Nedenfor er der beskrevet en række krav til form, indhold og kvalitet, samt anbefalinger til understøttende strukturer. Kravene er tværgående og gælder for alle de kortere læringsforløb til målgrupperne faglige ledere, faglige fyrtårne og dagplejere, der allerede har en PAU.

Efterfølgende (2.2) beskrives de specifikke krav til læringsforløbene for de enkelte målgrupper.

2.1.1 Krav til indhold

2.1.1.1 Den styrkede pædagogiske læreplan og pejlemærker for realiseringen som fundament

Ligesom for alle andre realiseringsinitiativer, der finansieres af midlerne fra "Stærke Dagtilbud", skal de kortere forløb udvikles og afvikles med udgangspunkt i, og med direkte fokus på, indholdet i den styrkede pædagogiske læreplans pædagogiske grundlag, temabeskrivelser og læringsmål samt Partnerskabets pejlemærker.

Se afsnit 1.4 for en uddybning af, hvad det vil sige.

2.1.1.2 Anvendelse af elementer fra forandringsspakker

De forandringsspakker, Børne- og Socialministeriet løbende får udviklet for at understøtte realiseringen af den styrkede pædagogiske læreplan, skal anvendes i undervisningen. Forandringsspakkerne er en del af initiativet "Viden i praksis" fra dagtilbudsaftalen "Stærke dagtilbud"². Pakkerne vil indeholde kortlægninger og formidling af viden og praksiserfaringer, samt tilknyttede inspirationsmaterialer inden for udvalgte emner fra den nye pædagogiske læreplan, såsom interaktioner og relationer mellem voksne og børn, evalueringskultur, faglig ledelse mv. Videnskortlægningerne kan bruges til at udvælge noget af pensum til læringsforløbene, og de forskellige inspirationsmaterialer kan bruges som led i læringsforløbenes kobling til deltagernes egne praksisser. Det forventes, at de første materialer er klar medio 2018.

2.1.1.3 Fælles pensum

Omkring 50 pct. af pensum til hver af forløbstyperne skal være fælles på tværs af udbydere. Børne- og Socialministeriet nedsætter et udvalg, der kommer med forslag til det fælles pensum. Ministeriet træffer afgørelse om det endelige pensum. De øvrige 50 pct. af pensum kan tilrettelægges af den enkelte udbyder og dermed også tilpasses lokale forhold og behov. Pensum skal dog stadig være i overensstemmelse med indholdet i den pædagogiske læreplan og i tråd med pejlemærkerne for realiseringen af læreplanen. Se afsnit 1.4 ovenfor.

2.1.2 Krav til form

2.1.2.1 Varighed

Kompetenceudviklingsmidlerne kan anvendes til læringsforløb, hvor læringsdagene svarer til cirka tre dage a cirka 7,5 konfrontationstimer, og hvor der derudover lokalt evt. arbejdes med understøttende strukturer fx på tværs af dagtilbud og forvaltning (læringsfællesskaber, aktionslæringsforløb etc). Se afsnit 2.1.4.

2.1.2.2 Praksiskobling og lokal forankring

Det er et krav, at forløbene designes, så den nye viden og de færdigheder, deltagerne opbygger, både anvendes og forankres i deltagernes organisationer og praksis.

Konkret opfordres der til, at forløbene tilrettelægges ud fra en 20-30-50-*struktur*, hvor 20 % af fokus og læringen foregår inden selve læringsdagene, 30 % foregår på læringsdagene og i forbindelse med sparring mellem dem, og 50 % foregår efter læringsdagene fx i lokale læringsfællesskaber på tværs af dagtilbud og forvaltning (se model nedenfor). Praksiskoblingen og forankringen kan i hver periode sikres på følgende måde:

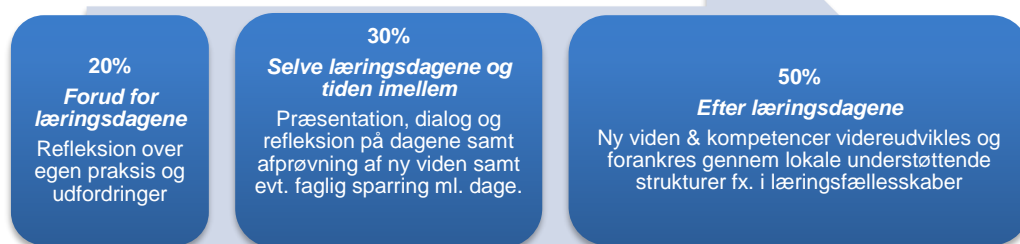
- Forud for læringsdagene kan deltagerne fx undersøge og overveje en konkret opgave knyttet til udfordringer, problemstillinger eller visioner i egen praksis.
- Selve læringsdagene anbefales tilrettelagt som et splitforløb, hvor der er en vis periode mellem hver læringsdag, så deltagerne kan afprøve ny viden og nye færdigheder i deres hverdagspraksis. Det vil være oplagt, at deltagerne får mulighed for at modtage sparring mellem læringsdagene (se punktet om Anbefalinger til lokale understøttende strukturer i afsnit 2.1.4).
- Efter læringsdagene er afsluttede, anbefales det, at der er understøttende strukturer til stede lokalt, som sikrer, at den nye viden og de nye kompetencer, deltagerne har tilegnet sig, videreudvikles i praksis i deltagernes egne organisationer, evt. på tværs af dagtilbud og forvaltninger (se punktet om Anbefalinger til lokale understøttende strukturer nedenfor).

---

² Følg løbende med her: <http://socialministeriet.dk/arbejdsmraader/dagtilbud/>

2.1.2.3 Læringsdage

På læringsdagene skal der veksles mellem undervisningsformer såsom oplæg, dialog, workshop og øvelser. Mellem fremmødedagene kan der evt. anvendes e-learning. Undervisningsformerne og eventuelle tiltag før, i mellem og efter læringsdagene, skal understøtte, at deltageres egne erfaringer og løbende refleksioner bringes i spil sammen med den nye viden og får en central rolle i forløbene samt forankres i egen organisation i samspil med kolleger og ledere.

2.1.3 Krav til kvalitet

Med henblik på at sikre en høj kvalitet af læringsforløbene på tværs af udbydere, forudsættes det, at:

- Læringsforløbene er baseret på relevant og opdateret forskning og viden om pædagogisk praksis, og at dette afspejles i såvel undervisning som pensum
- Læringsforløbene tilrettelægges af personer, der er en del af eller samarbejder med pædagogiske forsknings-, uddannelses- eller udviklingsmiljøer
- Underviserne er som udgangspunkt på minimum adjunkt-niveau eller tilsvarende. Endvidere forudsættes det, at underviserne har faglig indsigt i det pædagogiske fagområde.
- De ansvarlige for læringsforløbene udsteder dokumentation for fuldført læringsforløb, når læringsdage eller diplommodul er færdiggjort.

2.1.4 anbefalinger til lokale understøttende strukturer

For at sikre, at den nye viden og de nye kompetencer, som deltagerne tilegner sig på læringsdagene, forankres og omsættes til forandringer i deltageres organisationer, anbefales det, at de kommuner og dagtilbud, der ønsker at gøre brug af kompetenceudviklingsmidlerne, sørger for at:

- Sikre strukturer for sparring undervejs i forløbene. Det vil fx være oplagt, at deltagerne på læringsforløbene mellem de enkelte undervisningsgange har mulighed for faglig sparring med pædagogisk kompetente fagpersoner – fx sin leder, pædagogiske konsulenter eller eksterne konsulenter.
- Sikre strukturer for efterfølgende forankring. Jf. ovenfor bør omkring 50 % af praksisudviklingen og læringen foregå efter selve læringsdagene, og det er helt centralt, at dette stimuleres og understøttes. Det kan fx ske gennem netværk og læringsfællesskaber på tværs af dagtilbud og forvaltning, kommunens pædagogiske konsulenter eller i de enkelte dagtilbud. Det er op til den enkelte kommune at tilrettelægge en god ramme for forankringen og udvikling af viden og færdigheder hos personalet, der understøtter praksisudvikling og evt. at sikre en fælles udvikling og læring hos en større gruppe af medarbejdere og ledere på tværs af dagtilbud og forvaltning.

For at støtte kommuner i arbejdet med sparring og forankring vil der blive udviklet et materiale, der kan anvendes til sparringen, og der vil blive udviklet forslag til understøttende lokale strukturer (forandringspakker).

2.2 Specifikke krav til de enkelte læringsforløb for hhv. faglige ledere, faglige fyrtårne og dagplejere med en pædagogisk uddannelse

Nedenfor er der beskrevet specifikke krav til indholdet på de kortere læringsforløb målrettet hhv. faglige ledere, faglige fyrtårne og dagplejere, der allerede har en PAU. For hver målgruppe er det beskrevet dels hvilke temaer, læringsforløbene skal struktureres omkring, og dels hvilke overordnede læringsmål, forløbene skal sigte mod.

2.2.1 Faglige ledere

2.2.1.1 Temaer for læringsforløbet

De kortere læringsforløb for faglige ledere skal have fokus på følgende to temaer:

- Faglig ledelse af pædagogiske processer.
- Faglig ledelse med udgangspunkt i den styrkede pædagogiske læreplan (jf. pejlemærker for realisering i afsnit 1.4 ovenfor).

2.2.1.2 Læringsmål

Når deltagerne har afsluttet de kortere læringsforløb for faglige ledere, er målet, at de:

- Har bygget videre på deres viden om og færdigheder i forhold til faglig ledelse af pædagogiske processer med udgangspunkt i den styrkede pædagogiske læreplans indhold. Herunder, at de:
  - Har fået mere indsigt i forskellige faglige ledelsesformer og rollen som faglig pædagogisk leder, der kan organisere arbejdet med gode pædagogiske læringsmiljøer i dagtilbud
  - Har viden om og øvet sig i at samarbejde med faglige fyrtårne (faglige resourcepersoner i medarbejdergruppen) om udviklingen af den pædagogiske praksis og af faglige fællesskaber.
  - Har indsigt i væsentlige tilgange til fornyelse af og forandringer i det pædagogiske arbejde, herunder at de kan spotte, omsætte og skabe relevante 'forstyrrelser', der stiller krav til forandring af praksis.
- Har opnået større viden om nye elementer i den pædagogiske læreplan, særligt hvad der kendetegner, og hvordan man tilrettelægger pædagogiske læringsmiljøer af høj kvalitet, en god evalueringskultur og stærke faglige fællesskaber.
- Har arbejdet med at omsætte og forankre ny viden om den styrkede pædagogiske læreplan i deres daglige pædagogiske ledelse.

2.2.2 Faglige fyrtårne

2.2.2.1 Temaer for læringsforløbet

De kortere læringsforløb for faglige fyrtårne skal have fokus på følgende to temaer:

- A. Det faglige fyrtårn som faglig resourceperson og forandringsagent i dagtilbuddets pædagogiske arbejde.
- B. Den styrkede pædagogiske læreplan (jf. pejlemærker for realisering i afsnit 1.4 ovenfor).

2.2.2.2 Læringsmål

Når deltagerne har afsluttet de kortere læringsforløb for faglige fyrtårne er målet, at de:

- Har fået større viden og stærkere færdigheder i forhold til at varetage rollen som et fagligt fyrtårn, der kan hjælpe lederen i arbejdet med at skabe gode læringsmiljøer og faglige fællesskaber med udgangspunkt i den styrkede pædagogiske læreplans indhold. Herunder, at de:

- Kan indgå i samarbejde med kolleger, ledelse og forældre om at tilrettelægge, udvikle og evaluere pædagogiske læringsmiljøer.
- Kan påtage sig ansvar for at facilitere faglig sparring i medarbejdergruppen
- Har indsigt i væsentlige tilgange til fornyelse af og forandringer i det pædagogiske arbejde, herunder at de kan spotte, omsætte og skabe relevante 'forstyrrelser', der stiller krav til forandring af praksis.
- Har opnået indsigt i den styrkede pædagogiske læreplan, særligt, hvad der kendetegner, og hvordan man tilrettelægger pædagogiske læringsmiljøer af høj kvalitet, en god evalueringskultur og stærke faglige fællesskaber.
- Har arbejdet med at omsætte og forankre ny viden om den styrkede pædagogiske læreplan i deres daglige pædagogiske praksis.

2.2.3 Dagplejere med en pædagogisk uddannelse

2.2.3.1 Temaer

De kortere læringsforløb for dagplejere med en pædagoguddannelse eller en PAU skal have fokus på følgende to temaer:

- A. Rollen som dagplejer, med fokus på at arbejde med læringsmiljøer i et hjemligt miljø, med en lille børnegruppe og uden daglige kollegaer.
- B. Den styrkede pædagogiske læreplan (jf. pejlemærker for realisering i afsnit 1.4 ovenfor).

2.2.3.2 Læringsmål

- Har opnået større viden om og stærkere færdigheder til at planlægge og skabe gode pædagogiske læringsmiljøer med udgangspunkt i den styrkede pædagogiske læreplans indhold, som dagplejer. Herunder at de:
  - Har fået større kendskab til særlige udfordringer og muligheder forbundet med at arbejde med pædagogiske læringsmiljøer i et hjemligt miljø med en lille børnegruppe og uden daglige kollegaer.
  - Har fået mere indsigt i arbejdet med at reflektere over og forholde sig kritisk til egen pædagogiske praksis.
  - Har fået større viden om og stærkere færdigheder til at indgå i samarbejde med andre dagplejere, ledelse og forældre om at tilrettelægge, udvikle og, evaluere pædagogiske læringsmiljøer.
- Har opnået større indsigt i den styrkede pædagogiske læreplan, særligt, hvad der kendetegner, og hvordan man tilrettelægger pædagogiske læringsmiljøer af høj kvalitet og en god evalueringskultur.
- Har arbejdet med at omsætte og forankre ny viden om den styrkede pædagogiske læreplan i deres daglige pædagogiske praksis.

3 Diplommoduler til faglige ledere og faglige fyrtårne

I løbet af første halvdel af 2018 vil der blive udviklet to nye diplommoduler med udgangspunkt i den styrkede pædagogiske læreplans indhold og særligt målrettet hhv. faglige ledere og faglige fyrtårne. Diplommodulerne udvikles af professionshøjskolerne. For diplommodulet målrettet lederne gælder det, at det også vil kunne udbydes af andre udbydere end professionshøjskolerne som en del af den offentlige lederuddannelse (DOL).

Diplommodulerne skal både understøtte den mere kortsigtede realisering og udbredelse af den nye pædagogiske læreplan, men også have et indhold, der er relevant for både udbydere og deltagere på den længere bane.

Det vil i den forbindelse være oplagt, at materialerne i forandringsspakkerne, herunder materiale om egenanalyse set i lyset af den pædagogiske læreplan, publikation om den pædagogiske læreplans

indhold, samt forankringsunderstøttende redskaber indgår på modulerne. Professionshøjskolerne aftaler endeligt hvilket pensum, der er meningsfuldt i forhold til modulerne.

3.1 Til faglige ledere: Moduler om faglig ledelse med udgangspunkt i den pædagogiske læreplan

Kompetenceudviklingsmidlerne fra "Stærke dagtilbud" kan anvendes til at give faglige ledere i dagtilbud kompetencegivende diplommoduler med fokus på faglig ledelse med udgangspunkt i den styrkede pædagogiske læreplans indhold. Der vil blive udviklet to moduler, der er en del af diplomuddannelsen i ledelse (DIL), men som også kan udbydes under DOL, og som:

- Svarer til 5 ECTS-point hver (i alt 10 ECTS).
- Indeholder sammenlagt 40 timers undervisning, to vejledninger samt en prøve.
- Indeholder en vekslen mellem skemalagt undervisning, undersøgelse af egen praksis og arbejde i studiegrupper.
- Er erfarings- og vidensbaserede og anvender teori og forskning.
- Har et praksisnært kompetenceudviklingsperspektiv. Det vil sige, at modulerne inddrager deltageres egne erfaringer, at de har fokus på at understøtte udvikling af deltageres kompetencer til at sikre bæredygtighed og forankring i deltageres praksis, og at de giver deltagerne konkret viden om og færdigheder i forankrings- og refleksionsstrukturer.
- Har et indhold, der hænger sammen med og kobles til den styrkede pædagogiske læreplan jf. afsnit 1.4 ovenfor.
- Sætter fokus på faglig ledelse af pædagogisk arbejde med udgangspunkt i den pædagogiske læreplan.

3.2 Til faglige fyrtårne: Modul om pædagogisk arbejde med udgangspunkt i den pædagogiske læreplan

Kompetenceudviklingsmidlerne fra "Stærke dagtilbud" kan anvendes til at give faglige fyrtårne i dagtilbud et kompetencegivende diplommodul med fokus på pædagogisk arbejde med udgangspunkt i den styrkede pædagogiske læreplans indhold. Der vil blive udviklet et modul, der er en del af den pædagogiske diplomuddannelse (PD), og som:

- Svarer til 10 ECTS-point.
- Indeholder minimum 40 timers undervisning, to vejledninger samt en prøve.
- Indeholder en vekslen mellem skemalagt undervisning, undersøgelse af egen praksis og arbejde i studiegrupper.
- Er erfarings- og vidensbaseret og anvender teori og forskning.
- Har et praksisnært kompetenceudviklingsperspektiv. Det vil sige, at modulet inddrager deltageres egne erfaringer, at de har fokus på at understøtte udvikling af deltageres kompetencer til at sikre bæredygtighed og forankring i deltageres praksis, og at de giver deltagerne konkret viden om og færdigheder i forankrings- og refleksionsstrukturer.
- Har et indhold, der hænger sammen med og kobles til den styrkede pædagogiske læreplan jf. afsnit 1.4 ovenfor.
- Sætter fokus på faglig sparring, organisering af pædagogiske læringsmiljøer og rollen som faglig ressourceperson. Modulet skal styrke den studerendes evner til at forholde sig analytisk og refleksivt til egen og andres praksis og til at tilrettelægge forløb i dagtilbuddet med fokus på faglig udvikling og styrkede læringsmiljøer.

4 Kompetenceudvikling til forvaltningsniveauet (forvaltningschefer, klynge- og områdeledere samt pædagogiske konsulenter)

Kompetenceudviklingsmidlerne fra "Stærke dagtilbud" kan også anvendes til kompetenceudvikling til forvaltningschefer, klynge- og områdeledere samt pædagogiske konsulenter. Det er dem, der skal skabe understøttende strukturer, der sikrer, at den nye viden og de nye kompetencer, de pædagogiske ledere og personalet opbygger i forbindelse med kompetenceudviklingen, forankres og videreudvikles. Det er også ofte dem, der er ansvarlige for den løbende sparring, som de pædagogiske ledere og personalet skal modtage under deres kompetenceudviklingsforløb.

Derfor er der behov for, at forvaltningschefer, klynge- og områdeledere samt pædagogiske konsulenter klædes på med viden om den styrkede pædagogiske læreplan, og hvordan de kan understøtte arbejdet med pædagogisk forandring, sparring og forankring med udgangspunkt i den nye læreplan.

Samtidig skal forvaltningscheferne kunne bidrage til den strategiske tænkning i kommunerne i forhold til løbende kompetenceudvikling. Her er det helt centralt, at hver enkelt kommune og dagtilbud overvejer sin egen kompetenceudviklingsstrategi for at skabe de bedste forudsætninger for varige forandringer i den pædagogiske hverdag og sikre realisering af den styrkede pædagogiske læreplan og det fælles pædagogiske grundlag. Det er vigtigt, at der lokalt tænkes i udviklingen af hele organisationen og ikke kun for den enkelte medarbejder eller faglige leders kompetencer.

Kompetenceudviklingsmidlerne kan eksempelvis bruges på læringsforløb med én læringsdag, der har fokus på den pædagogiske læreplan og forvaltningschefer, klynge- og områdeledere samt pædagogiske konsulenter i forhold til at understøtte realiseringen af den. Læringsdagen for forvaltningsansatte kan ligeledes integreres med forløbene med tre læringsdage, såfremt kommunen ønsker at prioritere dette for at sikre samskabende forløb for kommunens ansatte.

4.1 En læringsdag for forvaltningsniveauet (forvaltningschefer, klynge- og områdeledere samt pædagogiske konsulenter)

4.1.1 Formål med forløbet med en læringsdag

Forløbenes formål er at give deltagerne indsigt i den styrkede pædagogiske læreplans nye elementer. De skal også styrke deltagerens forudsætninger for at omsætte de nye elementer i deres daglige arbejde, herunder i sparringsforløbene med de faglige ledere, faglige fyrtårne og dagplejere, i de efterfølgende forankrende og understøttende kommunale strukturer samt i den strategiske tænkning om kompetenceudvikling bredt set i kommunen.

4.1.2 Krav til forløbene

Kompetenceudviklingsmidlerne til forvaltningschefer, klynge- og områdeledere og pædagogiske konsulenter kan bruges på forløb, der ligger inden for formålet, som det er beskrevet ovenfor, og som derudover lever op til følgende specifikke krav.

4.1.2.1 Den styrkede pædagogiske læreplan som fundament

Forløbene skal tage udgangspunkt i indholdet i den styrkede pædagogiske læreplan. Dvs. at deres indhold, fokus og valg af pensum skal baseres på følgende dokumenter³:

- Dagtilbudslovens indhold om pædagogiske læreplaner (lovforslaget om den nye pædagogiske læreplan fremsættes i januar 2018).

---

³ Der vil løbende blive udviklet materialer, bekendtgørelser, endelig lov mv. i forhold til den pædagogiske læreplan, der ligeledes vil danne grundlag for læringsforløbene.

- Det pædagogiske grundlag i Master for en styrket pædagogisk læreplan⁴.
- Temabeskrivelser og brede, pædagogiske læringsmål i Arbejdsgruppernes bidrag til en styrket pædagogisk læreplan⁵.

4.1.2.2 Varighed

Kompetenceudviklingsmidlerne kan anvendes til læringsforløb, hvor undervisningen svarer til én dag a cirka 7,5 konfrontationstimer.

4.1.2.3 Krav til kvalitet

Med henblik på at sikre en høj kvalitet af læringsforløbene på tværs af udbydere, forudsættes det, at:

- Læringsdagene er baseret på relevant og opdateret forskning og viden om pædagogisk praksis, og at dette afspejles i såvel undervisning som pensum.
- Læringsdagene tilrettelægges af undervisere, der er en del af eller samarbejder med pædagogiske forsknings-, uddannelses- eller vidensmiljøer.
- Underviserne er som udgangspunkt på minimum adjunkt niveau eller tilsvarende. Endvidere forudsættes det, at underviserne har faglig indsigt i det pædagogiske fagområde.
- Udbyderne udsteder dokumentation for fuldført uddannelsesforløb, når læringsdage eller diplommodul er færdiggjort.

4.1.2.4 Temaer for forløbet med en læringsdag

En læringsdag for forvaltningschefer, klynge- og områdeledere samt pædagogiske konsulenter skal have fokus på følgende to temaer:

- A. Forvaltningens opgave i forhold til at skabe lokale strukturer, der sikrer forankring og udvikling af pædagogisk viden og erfaring.
- B. Forvaltningsmæssig ledelse med udgangspunkt i den styrkede pædagogiske læreplan.

4.1.2.5 Læringsmål

Når deltagerne har afsluttet endagsforløbet for forvaltningschefer, klynge- og områdeledere samt pædagogiske konsulenter er målet, at de:

- Har opnået større viden om at skabe kommunale strukturer for forandring og forankring med udgangspunkt i den styrkede pædagogiske læreplans indhold. Herunder at de:
  - har opnået større viden om forvaltningens rolle i forhold til at realisere den styrkede pædagogiske læreplan
  - har opnået større indsigt i at tænke kompetenceudvikling og faglig udvikling generelt i et lokalt og strategisk perspektiv
- Har kendskab til centrale elementer i den nye pædagogiske læreplan. Herunder hvad der kendetegner pædagogiske læringsmiljøer af høj kvalitet og en god evalueringskultur

4.1.2.6 Eventuel sammenhæng til kortere læringsforløb for faglige ledere og/eller faglige fyrtårne

Udbyderne af læringsforløbene kan vælge at tilrettelægge dem, så der sker en integration imellem nogle af læringsdagene for de enkelte målgrupper. Specifikt kunne det være særligt relevant, hvis de elementer på læringsdagen for forvaltningsniveauet, der handler om den nye pædagogiske læreplan, foregår sammen med de pædagogiske ledere og/eller pædagogiske fyrtårne. Formålet med at planlægge overlap på forløbene er at skabe sammenhæng, fælles forståelse og basis for fremtidigt samarbejde mellem de forskellige medarbejdergrupper.

---

⁴ <http://socialministeriet.dk/arbejdsomraader/dagtilbud/viden-og-udvikling/baggrunden-for-den-styrkede-paedagogiske-laereplan/>

⁵ <http://socialministeriet.dk/arbejdsomraader/dagtilbud/viden-og-udvikling/baggrunden-for-den-styrkede-paedagogiske-laereplan/>

